

Оксана ВАШУЛЕНКО,
науковий співробітник Інституту педагогіки НАПН України;
Ірина ОМЕЛЬЧЕНКО,
вчителька Ірпінської загальноосвітньої школи № 13
Київської обл.

**Урок літературного читання в 2 класі за новим підручником
(Савченко О.Я. Літературне читання : підруч. для 2 кл. –
Ж. : Видавничий дім "Освіта", 2013)**

У новому навчальному році учні 2 класу почали працювати за новими підручниками. Так, оволодіння оновленим змістом предмета читання здійснюється за підручником з новою назвою – "Літературне читання".

Відомо, що навчальний предмет "Літературне читання" – важливий навчальний предмет і одночасно – засіб навчання. Уміння і навички, які формуються на уроках літературного читання, є предметними й загальнонавчальними, вони є засобом опанування практично всіх навчальних предметів та забезпечують їх подальше засвоєння у наступних ланках загальноосвітньої школи.

Основною метою цього предмета є розвиток дитячої особистості засобами читацької діяльності,

формування читацької компетентності молодших школярів, ознайомлення учнів із дитячою літературою як мистецтвом слова, підготовка їх до систематичного вивчення курсу літератури в основній школі.

З а в д а н н я уроків літературного читання:

– *пізнавально-інформаційні*: збагачення знань про історію нашої Батьківщини, про красу і багатство української мови, про природу, суспільне життя та ін.;

– *навчальні*: формування в учнів повноцінної навички читання як базової у системі початкового навчання; умінь сприймати, розуміти, аналізувати й інтерпретувати літературні тексти різних видів із використанням початкових літературознавчих понять; прийомів самостійної роботи з дитячими

книжками, довідковим матеріалом, умінь здійснювати пошук, добір інформації для вирішення навчально-пізнавальних завдань;

– *розвивальні*: розвиток мовлення учнів, творчої літературної діяльності школярів, уваги, мислення, пам'яті, спостережливості, вміння порівнювати, узагальнювати, доводити, встановлювати причиново-наслідкові зв'язки, навички самостійності та самоконтролю, умінь вчитися;

– *виховні*: прищеплення шанобливого ставлення до української культури, любові до рідного слова, сприяння естетичному розвитку дітей, формування у них соціальних, морально-етичних цінностей через художні образи літературних героїв; виховання потреби в систематичному читанні як засобів пізнання світу, самопізнання, загальнокультурного розвитку.

Зазначені завдання повинні реалізуватися в змісті й структурі кожного уроку комплексно.

Важливою проблемою уроку літературного читання є визначення оптимальних шляхів реалізації поставленої мети у вивченні навчального матеріалу з урахуванням його змісту та можливостей.

Методика організації роботи учнів над твором – багатоаспектна. Вона передбачає реалізацію всіх завдань предмета літературне читання, урахування мети опрацювання конкретного твору, його жанрових особливостей, рівня підготовленості учнів класу та ін.

У процесі організації роботи над твором варто дотримуватися такої послідовності опрацювання тексту:

1) *підготовча* (мотиваційна і змістова) робота спрямована на сприймання тексту учнями;

2) *словникова робота* (у процесі опрацювання тексту словникова робота може проводитися до читання тексту, у процесі читання і після прочитання тексту);

3) *первинне читання тексту вчителем* з метою ознайомлення зі змістом (перед читанням твору доцільно запропонувати учням конкретне завдання на розвиток уваги, пам'яті, виявлення почуттів, настрою тощо);

4) *пояснення лексичного значення слів із прослуханого тексту за запитаннями дітей*;

5) *первинний аналіз прослуханого твору* з метою виявлення в учнів розуміння змісту прочитаного вчителем тексту;

6) *самостійне читання тексту учнями*;

7) *аналітичне читання* (смісловий, структурний, художній аналіз тексту), що має практичну спрямованість і здійснюється на основі багаторазового перечитування;

8) *удосконалення якостей читання, поглиблення розуміння тексту, розвиток пізнавального інтересу, розвиток творчих здібностей*;

9) *висновок-узагальнення з прочитаного*.

Однак слід пам'ятати, що всі уроки не можуть проводитися за єдиним шаблоном. У структурі уроку не повинні повністю повторюватись усі компоненти та етапи роботи над розумінням тексту. Важливо, щоб урок відповідав основним дидактичним і методичним вимогам, віковим можливостям дітей, вимогам програми. Найголовніше – ефективна робота учнів з текстом, співпраця вчителя і учнів, педагогічна творчість.

Пропонуємо конспект уроку з літературного читання для 2 класу за новим підручником.

Тема. Молодець проти овець, а проти молодця – сам віця.

Мета. Удосконалити вміння визначати у структурі тексту початок, основну частину, кінцівку, відтворювати послідовність подій у творі, називати дійових осіб твору, аналізувати їхні вчинки, визначати головну думку твору; розвивати зв'язне мовлення, творчі здібності; виховувати у дітей прагнення стати кращими, почуття гумору.

Матеріал до уроку: оповідання Анатолія Григорука "Молодець проти овець".

Обладнання: підручник "Літературне читання"; зошит (Мартиненко В. О. Літературне читання. Робочий зошит: навчальний посібник для учнів 2 класу. К.: Видавничий дім "Освіта", 2013. – 80 с.); таблиця "Читай плавно цілими словами"; портрет письменника Анатолія Григорука; плакат із прислів'ями.

Зміст уроку

I. Організація учнів до роботи.

Привітання й емоційна підготовка дітей до уроку.

(Учні повторюють вірш за вчителем. Згодом, коли вони вивчать вірш напам'ять, його можна декламувати по одному рядку по черзі).

Доброго ранку!

Доброго дня!

Доброго вечора – нині й щодня!

Хай не псується годинник на вежі!

Хай буде все на землі, як належить:

Сонце – як сонце, літо – як літо,

Дощик – як дощик, діти – як діти!

Кожному дому я щастя бажаю.

Маку – цвітіння,

Житу – врожаю,

Небові – миру,

Голубу – неба,

Кожній дитині – всього, що треба,

Хай усміхаються діти щодня.

Доброго ранку!

Доброго дня!

Ірина Жиленко

– Пролунав уже дзвінок, починаємо урок.
Працюйте наполегливо, швидко й старанно,
щоб жодну хвилинку не втратити марно.

II. Перевірка домашнього завдання. Актуалізація опорних знань, умінь і навичок.

1. Мовна розминка.

1) Вправа на постановку дихання (зошит – с. 28).

2) Вправи на розвиток артикуляції та уміння змінювати силу голосу.

Робота з індивідуальними таблицями складів у зошиті (с. 79).

Читання складів за таблицею:

– Прочитайте склади з буквою **ц**, які вимовляються твердо.

– Прочитайте склади з буквою **ц**, які вимовляються м'яко.

– Прочитайте склади з буквою **ч**.

– Прочитайте останню колонку складів.

– Прочитайте склади з буквою **е**.

Виконання вправи "Змінюй силу голосу" (зошит – с. 29).

Змінюй силу голосу

• **Прочитай** подані слова спочатку мовчки.

Поміркуй, чому одні написані великими літерами, інші – малими. Прочитай їх з відповідною силою голосу.

↑ПРИМ, ↓СОН, тиша, СПІВАЮТЬ, спить, КРИЧАТЬ, ВЕСЕЛО, мовчать, ГАМІР, ніч, ШУМ, тихенько, навшпиньках, БАРАБАН, дрімають, світанок, ТУПОТІТИ, підкрався

Вправління у швидкій і чіткій вимові раніше вивчених скоромовок.

Робота з таблицею "Читай плавно цілими словами".

ЦАП
ЦАПОК
ЦАПЕНЯ
ЦАПЕНЯТА

(Ця вправа одночасно допомагає вчити дітей читати цілими словами (правильність) і підвищувати швидкість читання. У силу того, що кожне наступне слово містить (частково або повністю) попереднє, дитині немає необхідності читати все слово, потрібно лише причитувати "нову" частину, що відрізняється

від попереднього слова. Виконання таких вправ сприяє підвищенню техніки читання. Те, що спільна для всіх слів частина слова виділена жирним шрифтом, допомагає учневі диференціювати вже прочитану і "нову" частину слова).

– Утворіть із кожним словом словосполучення.

– Правильно прочитайте слова, які записані на дошці.

Вивчення нової скоромовки.

Цоки-цоки-цок копитця –

це цапок йде до криниці.

Працьовитим цапенятям

принесе водиці тато.

Леся Вознюк

– Прочитайте скоромовку спочатку тихо і повільно, чітко і правильно вимовляючи слова.

– Тепер правильно і швидко.

– Ще раз прочитайте швидко і голосно.

– А тепер дуже швидко і напівголосно.

– Хто може розказати скоромовку?

2. Перевірка опрацьованих удома творів.

3. Підсумок перевірки.

III. Мотивація навчальної діяльності учнів. Повідомлення теми і мети уроку.

– Прочитайте тему нашого уроку. Як називається такий короткий влучний вислів повчального характеру?

– Поміркуйте, коли так говорять.

– Щоб зрозуміти це прислів'я, прочитаємо оповідання Анатолія Григорука "Молодець проти овець".

IV. Опрацювання нового твору.

1. Розповідь про письменника.

Інформація для вчителя.

ГРИГОРУК АНАТОЛІЙ ІВАНОВИЧ

Письменник, педагог, перекладач, журналіст.

Народився 20 березня 1932 року в селі Махаринці Козятинського району Вінницької області в родині службовця.

Змалку хотів навчатися і сам переступив поріг сільської школи ще у п'ять з половиною років. У цьому віці вже добре читав, та до школи його прийняли лише наступного – 1938 року.

1950 року закінчив Бердичівську середню школу, а 1956-го – філологічний факультет Київського державного університету ім. Тараса Шевченка.

Два роки вчителював на Хмельниччині. Певний час працював викладачем на кафедрі стилістики КДУ. З 1958 по 1968 рік обіймав посаду редактора, потім – завідувача редакції видавництва дитячої літератури "Дитвидав" (згодом "Веселка"). 1968 року перейшов на роботу в редакцію журналу "Малютко". Був його відповідальним секретарем, головним редактором. Нині працює в літературному відділі цього популярного дитячого видання.

Першу книжку "Семафори відкрито" видруковано у видавництві "Веселка" 1964 року. За нею побачили світ "Гусак Червонолап", "Сніговик-дражнилко", "Жилетка

"Пінгвін", "В цьому дворку, як у вінку", "Пухова сніговиця", "Солом'яне море", "Чим хата багата", "Що край, то звичай", "Побрехенька про лиху напасть", "Волелюбний вітер", "Праправнук барона Мюнхгаузена" та ін.

Вірші, казки, оповідання та повісті на морально-етичні теми, пізнавальні мініатюри про розмаїтий довколишній світ, слова до пісень, власне, майже всі популярні жанри дитячої літератури не лишаються поза увагою письменника.

Він активно працює і в галузі художнього перекладу.

Чимало творів Анатолія Григорука увійшло до читанок початкової школи, друкувалося в різних збірниках та журналах. Як правило, вони вибудовуються на гострому цікавому сюжеті. В них багато веселої вигадки, словесної гри. Мова їх органічна, стилістично виважена, лексично багата і водночас доступна для найменших читачів.

Анатолій Іванович Григорука – член Національної спілки письменників, заслужений журналіст України, відмінник народної освіти, лауреат премії ім. Наталі Забіли.

2. Виразне читання оповідання вчителем.

– Послухайте оповідання Анатолія Григорука і підготуйтеся назвати головного героя оповідання.

3. Перевірка первинного сприймання.

– Чи сподобалося вам оповідання? Який настрої воно викликало?

– Хто головний герой оповідання?

4. Словникова робота.

моріжок	войовниче	розпалівся
байдужісінько	жіжках	спересёрдя
нажахане	брязнув	шмигнуло

– Які слова потребують пояснення?

5. Фізкультхвилинка.

– Що ти, козлику, робив?

– Жито в клуні молотив.

Кожен снопик – ніжками,

кожен снопик – ріжками,

зерно хвостиком замів,

у засіки поносив.

Естонська народна пісня

6. Самостійне читання тексту учнями.

– Перед тим, як ви прочитаєте оповідання, подивіться на текст твору в підручнику. Автор підручника показує вам, з яких частин складається твір.

– З яких частин складається твір?

– Так, у всіх творах є заголовок. Прочитайте заголовок до оповідання.

– У творі є початок (зачин), основна частина, кінцівка.

Зачин – це початок твору. Він налаштовує слухача (читача) на відповідний лад, зацікавлює його, полегшує початок оповіді, запам'ятовування твору. Прочитайте зачин оповідання.

– Про що розповідається у зачині?

– Основна частина розкриває думку, намічену в зачині. Прочитайте основну частину твору. Що ви дізналися з основної частини твору?

– Кінцівка твору завершує текст, підводить до висновку. Прочитайте кінцівку твору.

– З яких частин складається твір? Як називається початок твору?

7. Повторне перечитування оповідання учнями.

Робота в парі.

– Попрацюйте в парах! Прочитайте оповідання способом "ланцюжок" за абзацами і підготуйтеся назвати усіх дійових осіб.

8. Аналіз змісту твору.

– Назвіть дійових осіб оповідання.

– Хто може назвати дійових осіб у тому порядку, як вони з'явилися у творі?

– Кого побачив Дениско надворі?

– Що робив цапок?

– Що сталося згодом?

– Як ви вважаєте, скільки часу могла тривати описана пригода?

– Хто все це бачив?

– З ким хотів битися Дениско, а кого злякався?

– Знайдіть і прочитайте речення, яке передає головну думку твору.

– Як ви її розумієте?

Вибіркове читання.

– Знайдіть і прочитайте абзац, у якому діють пес Кудлай і кіт Муркаш.

– Прочитайте абзац з твору, у якому є такі слова: "Дениско як вересне!".

– Яку інтонацію читання підказує знак оклику?

– Знайдіть у тексті і прочитайте речення зі знаком оклику.

– Прочитайте слова – назви дій, які виконували: Дениско (*вийшов, бачить, підступив, нахилив, питає, розпалівся, схопив, кинувся, брязнув, зачинився*); цапок (*насеться, скубе, відскочив*); порося (*хлюпалося, заволало, шмигнуло*); пес (*вискочив*); кіт (*ніжився, злякався, стрибнув*); мишеня (*сиділо, вихопилося*); Мар'янка (*бачила, подумала, посміхнулася*).

– У якій частині оповідання висловлено головну думку?

– Прочитайте кінцівку оповідання.

Творча робота.

– Спробуйте розказати оповідання так, ніби ви це бачили насправді.

– Як би ви продовжили назву оповідання?

– Що ви порадили б Денискові?

– Чи не потрапляли ви в таку кумедну ситуацію?

– Складіть прислів'я. До початку, записаного в колонці ліворуч, відшукайте продовження з колонки праворуч.

Полохливий заєць	аж залопотіло.
Коли лякаєш –	і пенька боїться.
П'ятами наживав,	сам не бійся.

– Яке з цих прислів'їв і приказок можна було б використати, розповідаючи про Дениска? Доведіть.

– Що означає вислів "п'ятами накивати"?

V. Підсумок уроку.

Чи сподобалося вам оповідання? Чим саме? Хто автор оповідання? Що б ви запитали у автора оповідання, якби він зараз був присутній у нашому класі? Який настрій панував на уроці? Чому?

VI. Домашнє завдання.

– Вдома вам потрібно виконати такі завдання: навчитися виразно читати оповідання, переказувати його, відповідати на запитання підручника.

А ще перевірте свої творчі можливості: складіть самостійно розповідь на подібну тему.

Література

1. *Навчальні програми для загальноосвітніх навч. закл. із навчанням українською мовою. 1-4 класи.* – К. : Вид. дім "Освіта", 2011. – С. 71–72.

2. *Мартиненко В. О.* Літературне читання. Робочий зошит: навчальний посібник для учнів 2 класу / В. О. Мартиненко. – К. : Видавничий дім "Освіта", 2013. – 80 с.

3. *Савченко О. Я.* Літературне читання: підруч. для 2 кл. / О. Я. Савченко. – К. : Видавничий дім "Освіта", 2013. – 160 с.

4. *Савченко О. Я.* Методика читання у початкових класах: посіб. для вчителя / О. Я. Савченко. – К. : Освіта, 2007.